

Artsforskelle i Indstillingen overfor Vejrliget paa Trækket.

Af FINN SALOMONSEN.

(Meddelelse fra Naturfredningsraadets Reservatudvalg. Nr. 5).

Det er en kendt Sag, at forskellige Fugle ikke har den samme Indstilling overfor Vejrets og de ydre Forholds Indflydelse paa deres Vandringer, f. Ex. trækker nogle jo om Natten, d. v. s. under en meget ringe Lysintensitet, andre i klart Dagslys. De finere Forskelle i Arternes Reaktion overfor Vejret paa Trækket kender man imidlertid meget lidt til, og først ved Ringmærkningsarbejde ved Fyrene faar man et Indtryk af, at de forskellige Nattevandrere ikke opfører sig paa samme Maade overfor Vejr og Vind. Hvis de gjorde dette, skulde Fuglene i Træknætterne i en broget og tilfældig Skare flyve mod Fyrene, men dette er langtfra Tilfældet, Fyrnætternes ornithologiske Udbytte er ofte meget forskelligt. Impulsen til denne lille Meddelelse fik jeg ved at overvære 3 paa hinanden følgende Nætter i Christiansø Fyr, idet disse 3 Nætter trækmaessigt set fremviste mange Mærkeligheder.

Vi havde ved Trækstationen paa Christiansø næsten opgivet Haabet om dette Efteraar (1939) at faa en ordentlig Træknat, idet der siden Trækket begyndte i August og til Midten af Oktober næppe var mærket 100 Fugle ved Fyret. Saa kom Natten mellem d. 17. og 18. Oktober med Sensationen. Kl. 11³/₄ begyndte Fuglene at komme ved Fyret, og Ringmærkningen begyndte straks og fortsattes hele Natten. Det var saa godt som udelukkende Fuglekonger (*Regulus regulus*), der viste sig. Som Møl flagrede de omkring Fyrruderne og satte sig paa Gelænderet, hvor de villigt lod sig tage med Hænderne og i særlige dertil indrettede Fangkasser transportere ned i Opholdsrummet under Fyret, hvor de blev ringmærket. Fuglekongerne blev ved at strømme til Fyret gennem hele Natten, og med omtrent den samme Talrighed lige

til det blev lyst. Dette fremgaar af den følgende Liste over de ringmærkede Fugle:

12—2 samledes og mærkedes 97 Fuglekonger.

2—4 $\frac{1}{2}$ — — — 101 —

4 $\frac{1}{2}$ —6 — — — 72 —

Ialt bliver dette saaledes 270 Individuer. Jeg antager, at saa godt som alle de til Fyret søgte Fuglekonger blev samlede, idet Fyrpersonalet, først og fremmest Hr. Fyrassistent N. G. LANGE, der havde Vagten fra 12 til 5, med vanlig Beredvilighed hjalp til med Indsamling og Registrering. Kønnen blev opnoteret for hvert Individ, og det samlede Resultat blev, at 129 ♀♀, 141 ♂♂ var mærkede, altsaa maaske en svag Overvægt af ♂♂. Kun en enkelt Fugl (♀) blev saaret ved Kollisionen med Glasset og affivedes; ialt er altsaa saaledes 130 ♀♀ og 141 ♂♂ iagttaget. Hannerne udgør 52 % af det samlede Antal, men maaske vilde dette lille Overskud ved endnu større Antal forsvinde. Paa den anden Side vides der hos adskillige Spurvefugle at være Forskel paa Hannens og Hunnens Træk (mange Finker, Lærke, Rødstjert, Solsort), saa det kan jo ogsaa være Tilfældet hos Fuglekongen.

Denne Nat blev i saa overvældende Grad domineret af Fuglekongerne. Foruden disse ringmærkedes 1 Lærke, 1 Bogfinke og 6 Rødkælke. Andre Fugle hverken saas eller hørtes. At der foregik et livligt Træk af Rødkælk denne Nat viste sig den næste Dag paa Øen, idet det vrimlede med denne Art. I Tabel I er givet Antallet af Fugle indsamlede i vore Fælder, og det vil ses, at der d. 18de er et meget stort Antal Rødkælke, der er gaaet i Fælderne. Dette Antal kan for denne Arts Vedkommende altid sættes proportionalt med det Antal Fugle, som virkelig findes paa Øen. Som det fremgaar af Tabellen, forsvandt det store Antal Rødkælke igen den næste Nat. Denne Nat, mellem d. 18de og d. 19de udmærkede sig iøvrigt ved, at overhovedet ingen Fugle viste sig ved Fyret, endsige fangedes.

Natten mellem den 19de og 20de Okt. formede sig igen helt anderledes. Kl. 11 viste de første Fugle sig ved Fyret, og med smaa Pauser var der derpaa hele Natten Fugle ved Ruderne, indtil de sidste fangedes Kl. næsten 5 $\frac{1}{2}$, da Dag-skæret begyndte at gøre sig gældende. Men denne Gang var

Tabel I.

Antal Fugle fangede i Fælder paa Christiansø
i Dagene omkring Træknætterne $17/18$ og $19/20$ Okt.

	17	18	19	20
Rødkælk.....	19	57	2	8
Bogfinke.....	1	3	3	7
Kvæker		1		
Lærke			1	

det ikke Fuglekonger, det drejede sig om; denne Fugl viste sig overhovedet ikke. Trækket bestod denne Nat saa godt som udelukkende af Stære (*Sturnus vulgaris*). Ialt ringmærkedes 133 Stære, og desuden fandtes næste Morgen 6 døde, knuste mod Fyret. Altsaa ialt mindst 139 Stære har denne Nat besøgt Fyret. Ved Siden af dette Masseopbud spiller det ingen Rolle, at 1 Lærke og 1 Sangdrossel ringmærkedes, de eneste forøvrigt, der saas ved Ruderne foruden Stærene, og saa en enlig Kvækerfinke, som det lykkedes at undslippe, inden den blev fanget. Der foregik dog denne Nat et betydeligt Træk af Drosler, idet baade Sang- og Vindrosler meget ofte hørt, men de vovede sig, som sagt, kun i eet Tilfælde ind til Fyret. Endelig hørt 1 Gang en Dobbeltbekkasin. Paa Listen i Tabel I ses, at ingen Smaafugle er ankommet til Øen i Natten $19/20$ Okt. udover maaske et beskedent Antal Bogfinker. Heller ikke Stærene og Droslerne var videre talrige; langt de fleste var trukket videre samme Nat.

Der kan altsaa fastslaaes, at der Natten d. $17/18$ Okt. fandt stort Træk Sted af Fuglekonger og Rødkælke, af hvilke den første i meget stort Antal (gennemsnitligt omtrent 1 pr. Minut), den anden kun i ringe Antal søgte til Fyret. Natten d. $18/19$ Okt. var overhovedet ingen Fugle ved Fyret. Natten d. $19/20$ fandt et betydeligt Træk Sted af Stære og Drosler, af hvilke et stort Antal Stære (gennemsnitligt 1 hvertandet Minut) søgte til Fyret, mens Droslerne kun i eet Tilfælde viste sig ved Ruderne.

De to Træknætter maa betegnes som ualmindelig „store“. Der er tidligere ved Fyret næppe ringmærket mere end 100

en enkelt Nat i de Aar Fugleobservationer er gjort her, og ogsaa ved Sammenligning med andre Fyr er Tallene fra de to omtalte Nætter betydelige. Hvorledes skal det imidlertid forklares, at det var saa vidt forskellige Fugle, der trak de to Nætter, at Trækket saa at sige formede sig diametralt modsat den sidste Nat, for man kan jo daarligt tænke sig større Modsætninger end Stære og Fuglekonger blandt vore om Natten trækkende Spurvefugle.

Grunden dertil er efter min Mening at søge i de meteorologiske Forhold. De vigtigste af disse er for de omtalte Dage gengivet i Tabel II.

Tabel II.

De meteorologiske Forhold paa Christiansø
i Dagene 17de—20nde Okt. 1939.

Dato	Klok- ken	Vind- retning	Vind- styrke (0—12)	Sky- dække (0—10)	Regn (=R)	Tempera- tur (i °C.)	Ned- bør (i mm)	Sigt- barhed (0—8)
17	4	VNV	7	6				
	8	VNV	4	4		9,1	1,2	
	14	VSV	3	6		12,2		
	20	NV	1	6		10,7		
	24	VSV	3	10	R			8
18	4	V	1	10				8
	8	N	1	10	R	10,0	1,8	
	14	ØNØ	3	8		11,2		
	20	ØNØ	4	8		10,1		
	24	ØNØ	5	6				8
19	4	Ø	5	8				8
	8	Ø	5	8		9,0	0,0	
	14	Ø	6	8		8,8		
	20	Ø	6	8		8,0		
	24	ØSØ	6	10	R			7—8
20	4	ØSØ	5	10				8
	8	ØSØ	4	10	R	9,0	5,0	

Til Tallene i Tabel II maa føjes den Oplysning, at Maanen de paagældende Nætter befandt sig i en af de lyssvage Faser,

idet det var kort Tid efter Nymaane. Den første Betingelse, for at en Fugleart skal søge til Fyret, er den selvfølgelige Fordring, at den paagældende Nat befinder sig i Artens normale Træktid; dernæst maa Maanen være borte eller meget lyssvag, og hele Himlen maa være dækket af Skyer, — ingen Stjerner maa vejlede eller orientere Fuglene¹⁾. Det vil ses af Tabel II, at Skydækket i de to Træknætter var 10, d. v. s. $\frac{10}{10}$ af Himlen var dækket. Derimod var den kun 6—8 den mellemliggende Nat, hvori der da heller ikke viste sig nogen Fugle ved Fyret. Af Tabellen fremgaar, at der var flere meteorologiske Forskelle mellem de to Nætter. Vindretningen var *Regulus*-Natten vestlig, svingende fra NV til VSV, mens den *Sturnus*-Natten var konstant ØSØ. Den sidste Vindretning bringer Kulde, og det ses ogsaa, at Temperaturen de sidste Dage var et Par Grader lavere end paa Dagen for Fuglekonge-Trækket (8—9° mod 10—11°). Stæren er kendt for at være en typisk „Vejrfugl“, hvis Træk om Efteraaret stimuleres af den faldende Temperatur (se f. Ex. F. SALOMONSEN 1938, p. 80 og Fig. 33), og dette kan muligvis forklare, hvorfor den ikke trak d. $\frac{17}{18}$, hvor den mildere Vestenvind blæste. En anden Faktor kan ogsaa have spillet ind. Fuglenes Indstilling overfor Sigtbarheden i Vejret er meget forskellig. Mest lysfølsomme (d. v. s. i Stand til at orientere sig i svagest Lys) synes Droslerne at være, og dette er sikkert Grunden til, at ingen Drosler — undtagen et Par Stykker — kom til Fyret i den meget sigtbare *Sturnus*-Nat, til Trods for, at der denne Nat foregik et livligt Drosseltræk. Ogsaa Rødkælken maa være mere lysfølsom end Fuglekongen, da saa faa kom ud af deres Orientering og søgte til Fyret i *Regulus*-Natten. Endvidere er der ogsaa Forskel mellem Stærens og Fuglekongens Lysfølsomhed. I begge Træknætter var Sigtbarheden 8, d. v. s. meget god. Nu er Sigtbarhed 8 et meget vidt Begreb, der spænder over en Sigtbarhed mellem 10 og 30 Sømil. Natten $\frac{17}{18}$ var meget klar, Fyrene paa Bornholms Kyst lyste klart hele Tiden og det regnede kun lidt (1,8 mm.). Natten $\frac{19}{20}$ var knapt saa klar, Fyrene var til enkelte Tider kun til Nød synlige (Sigtbarhed 7), omend de i Reglen lyste ret klart, og Regnen var kraftigere (5,0 mm). Forskellen er svær at maale,

¹⁾ Dette Forhold er udførligt behandlet af R. DROST (1931).

men der var ingen Tvivl om, at der herskede en kvalitativ Forskel i Sigtbarheden de to Nætter, hvilket altsaa kan have influeret Trækket. Dette tyder paa, at Fuglekongen er mindre lysfølsom end Stæren, og dette støttes ogsaa af andre Forhold. Hen paa Morgenens, ved 5-Tiden, d. $17/18$ var det saa lyst, at alle Konturer saas skarpt, Himlen var heller ikke helt overtrukket, flere Stjerner blinkede ned, men alligevel kom Fuglekongerne, som vist ovenfor, i stort Tal til Fyret. Men, kunde man spørge, naar Fuglekongerne saa let lader sig lokke af Fyrets Lys, hvorfor kom der da ingen ind i Natten $19/20$, hvor Stærene dominerede. Svaret derpaa kan ligeledes gives gennem Tabel II, af hvilken det fremgaar, at Vindstyrken d. $17/18$ blot var 1—3, d. v. s. en svagere eller stærkere Brise, i Reglen ret svag, mens der d. $19/20$ herskede en stiv Kuling det meste af Natten. Det er ganske givet, at den stærke Blæst denne Nat forhindrede Fuglekongerne i at trække, de vilde ganske simpelt være ført med Vinden uden at kunne navigere. Jo mindre en Fugl er, desto større er relativt dens Angrebsflade overfor Vinden. P. HAMMER (1928, p. 11) har paavist, at selv en saa forholdsvis stor Fugl som Bogfinken kun i faa Tilfælde trækker i Nætter med Vindstyrke over 4 og aldrig over 6. Fuglekongerne trækker sikkert meget sjældent i større Vindstyrke end 4, og noget lignende gælder maaske Rødkælken.

Man kunde spørge, hvorfor Trækket de omtalte Nætter var saa artsfattigt. Det skyldes den sene Aarstid. Foruden Stære, Fuglekonger og Rødkælke er der kun Chancer for Drosler og Lærker, — desuden ogsaa Finker, der jo imidlertid overvejende trækker om Dagen.

Det ejendommelige ved de to Træknætter var, at Stærene og Fuglekongerne var saa fuldstændig adskilt i deres Træk. Imidlertid kan de to Arter udmærket komme til at trække samtidigt, naar de meteorologiske Forhold tillader det. Et Eksempel herpaa er en Træknat et Par Dage efter de nævnte, nemlig $22/23$ Oktober. I denne Nat iagttoges og ringmærkedes de følgende Fugle:

24 Fuglekonger (11 ♂♂, 13 ♀♀; Hunnerne i svagt Overtal).
18 Stære.

1 Kvæker.

1 Lærke.

1 Vindrossel.

De meteorologisk Forhold var netop, som man skulde vente, for at de to Arters Træk skulde kombineres:

Tabel III.

De meteorologiske Forhold Træknatten ²²/₂₃ Okt.

Klokken	Vindretning	Vindstyrke (0—12)	Skydække (0—10)	Regn (= R)	Temperatur (i °C.)	Nedbør (i mm)	Sigtbarhed (0—8)
20	ØSØ	3	8		8,2		
24	SØ	3	10	R			8
4	VSV	1	10				8
8	S	1	10		8,3	0,0	

Vindretningen var altsaa østlig, med lav Temperatur (ca. 8°), men vendte sig i Nattens Løb. Sigtbarheden var meget god, men en fin Støvregn (der var saa ubetydelig, at den ikke kunde maales) nedsatte dog omkring Midnat Sigtbarheden noget, men dog ikke saa meget, at de talrige Drosler, der hørtes, kom ind til Fyret. Vindstyrken var meget ringe, 1—3. Fuglekongerne og Stærene kom i det store og hele samtidig til Fyret, dog blev Stærene borte efter 5, da Dagslyset begyndte at gøre sig gældende, mens Fuglekongerne, overensstemmende med deres mindre Lysfølsomhed, fangedes endnu en halv Times Tid. Der var denne Nat ingen Rødkælke, som man maaske kunde vente, ejheller blev næste Dag set flere Individer af denne Art paa Øen, rimeligvis fordi Rødkælketrækket nu var ved at ebbe ud. Natten ²²/₂₃ Okt. kan altsaa karakteriseres saaledes: Himlen var helt overtrukket, Luften svagt diset, hvilket gav Betingelser for Fugle ved Fyret. Vindstyrken var svag (Fuglekonger), Sigtbarheden var meget god, omend lidt nedsat, Vindretningen var SØ, med Kulde (Stære).

Efter denne Nat tog Maanen saa meget til, at der ingen Chancer var for Fugletræk de første 14 Dage.

I Tilslutning til ovenstaaende kan det være af Interesse at citere en Udtalelse af U. BERGSTRÖM og G. SVÄRDSON, der i nogle Aar har iagttaget Fugletrækket ved Fyret paa Ølands Sydspids: „Det synes oss därför ej omöjligt, att fåglarna äro

känsliga även för mindre påtagliga försämringar i sikten, då luften alltså blott är mer eller mindre starkt disig“ (1939, p. 109). Her kan ogsaa gøres opmærksom paa Forfatterernes Iagttagelse af Forskellen mellem den Graa og den Brogede Fluesnappers Indstilling overfor Fyrlyset (p. 108), en Erfaring vi ogsaa har gjort ved Christiansø Fyr. Der er altsaa ikke noget i Vejen for at antage, at en lignende Forskel er til Stede mellem Fuglekongens og Stærens Indstilling overfor Sigtbarheden i Træknætterne. Ved at gennemgaa en lang Række af „Fyrberetningerne“ (R. HØRRING 1930 og videre), viste det sig, hvor ofte Stære alene, Fuglekonger alene, eller disse to Arter alene sammen optraadte ved Fyrene. Dette vil jeg opfatte som et Vidnesbyrd om, at disse Arter er de første, der søger til Fyrene, naar Sigtbarheden nedsættes. Med Hensyn til Vindstyrken, saa fandtes ganske vist enkelte Nætter, i hvilke Fuglekonger trak i Styrke 5—6, men det var meget sjældent. Vindretningens Indflydelse var vanskeligere at faa Øje paa, men det fremgik dog af Fyrberetningerne, at Stæretækket om Efteraaret betydelig oftere fandt Sted ved østlig end ved vestlig Vind. Har man i nogle Aar fulgt Fugletrækket ved Fyrene, vil man opdage, hvor lunefuld Fuglenes Optræden ved Fyret ofte er. I visse Nætter kommer de i store Skarer, mens de i andre, tilsyneladende ligesaa velegnede Nætter ganske udebliver. Fænomenerne er ofte meget vanskelige at forstaa, særlig da vi ikke kender Vejrforholdene i Opbrudsdistrikterne.

Jeg er ganske klar over, at de ovennævnte Bemærkninger om Fuglenes forskellige Indstilling overfor de meteorologiske Faktorer er meget fragmentariske. Maaske kan de trods alt være af nogen Interesse, særlig da Spørgsmaalet om Forbindelsen mellem Fugletræk og Vejrlig stadig er langt fra sin Løsning.

Sammenfatning.

Med Udgangspunkt i en Analyse af de meteorologiske Forhold under forskellige Træknætter diskuteres Artsforskelle i Fuglenes Indstilling overfor Vejrliget paa Trækket. Fuglekonger, og rimeligvis andre meget smaa Fugle trækker kun undtagelsesvis i Vindstyrker over 4, mens Stære og Drosler trækker selv i Styrker paa 6. For Stæren virker om Efter-

aaret østlige, kolde Vinde som en vigtig Trækimpuls, mens Vindretningen øjensynligt spiller en mindre Rolle for Fuglekongen. Hvad angaar Indstillingen overfor Sigtbarheden er Fuglekongerne de mindst lysfølsomme, d. v. s. mister meget let deres Orientering og blændes af Fyrene ved en kun meget ringe nedsat Sigtbarhed. Noget bedre i Stand til at orientere sig er Stærene. Droslerne og Lærkerne og vel ogsaa Finkerne er meget mere lysfølsomme og vil først i diset eller taaget Vejr miste Orienteringen.

Literatur.

- BERGSTRÖM, U. & G. SVÄRDSON 1939: Ringmärkningar och fågeliakttagelser vid Ölands Södra Udde under höststräcket 1938. — Fauna och Flora.
- DROST, R. 1931: Über den Einfluss des Lichtes auf den Vogelzug. — Proceed. VII. Ornithological Congress Amsterdam 1930. (Amsterdam).
- HAMMER, P. 1928: Om Fald af Bogfinken, *Fringilla coelebs*, ved danske Fyr og Fyrskibe. — Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift, Vol. 22.
- HØRRING, R. 1930 etc.: Fuglene ved de danske Fyr i 1929, etc. — Videnskabelige Meddelelser fra Dansk Naturhistorisk Forening, Vol. 90 o. s. v.
- SALOMONSEN, F. 1938: Fugletrækket over Danmark. — (København).

Notits om de danske Løvsangere

af FINN SALOMONSEN.

Over ti Aar er gaaet siden jeg publicerede en lille Meddelelse om de danske Løvsangeres Raceforhold her i Tidsskriftet (SALOMONSEN 1928, p. 19). Samtidig havde jeg taget hele Spørgsmaalet op paa en bredere Basis og berettet om det andetsteds (1928 a, p. 451). Jeg regnede dengang med, at der i Danmark fandtes 3 Former, for det første den lyse Arktisk Løvsanger (*Phylloscopus trochilus evermanni* (Bp.)), der kun to Gange var truffet i Landet¹), dernæst Svensk Løvsanger (*P. t. acredula* (L.)), der udgjorde henved 25 % af de gennem Danmark vandrende Trækfugle, og endelig vor egen Ynglerace *P. t. fitis* (Bechst.). Den typiske Løvsanger *P. t. trochilus* bebor

---

¹) Senere har R. HØRRING (1928, p. 348) føjet en 3die Forekomst til, nemlig ♂, 24. 5. 1928, Bispebjerg ved København.